

הלכות נשיאת כפיים

מבוארים על סדר השו"ע

בית מדרש מקוון ללימוד הלכה

itim-latora.org

הרב אליעזר טובי והרב ירון אליה

להערות: info@itim-latora.org

סימן קכח - דיני נשיאת כפים ואיזה דברים הפוסלים בכהן

סעיף א: אין נשיאת כפים בפחות מעשרה וכוהנים מהמנין

אין נשיאת כפים בפחות מי' ולכן אם באמצע החזרה יצאו מהקהל ולא נשארו עשרה, אע"פ שממשיך הש"צ בחזרה, לא יעלו כהנים לדוכן, כיוון שברכת כהנים הוא עניין בפ"ע (עי' בס"י נ"ה בשו"ע) ומ"מ יאמר הש"צ או"א וכו', **והכהנים מהמנין** שגם הם בכלל הברכה כדכתיב 'ואני אברכס' (ואין לזר לישא כפיו, אפי' עם כהנים אחרים) (בפי' ב' דתובות כתוב דזר עובר בעשה, ותוס' פי' כל כתבי כתבו לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה, ואפשר דעם כהנים אחרים שרי וצ"ע) (והסכימו אחרונים שאין להקל לזר לברך גם אם יברך יחד עם כהנים. נמה שלא ידע ר"י מה האיסור בזה, יש שפירשו כוונתו שהאיסור האמור בגמ' זה דווקא כשמחכוך לקיים מצוות ברכת כהנים, אך בלאו הכי אין איסור).

גם במקום שאין ספר תורה נושאים הכהנים כפיהם. (רוב הפוסקים. ודלא כמי שכתב שאין נשיאת כפים אלא במקום שיש בו ספר תורה).

סעיף ב: כהן שלא עולה לדוכן כשקוראים לו לעלות מבטל מצוות עשה

כל כהן שאין בו אחד מהדברים המעכבים המפורטים בס"י זה, אם אינו עולה לדוכן אף על פי שביטל מצוות עשה אחת (שכתוב 'כה תברכר', שיש עליו מצוות עשה לברך את ישראל), **הרי זה כעובר בג' עשה** (אך אינו עובר ממש בג' עשה, כי רק 'כה תברכר' נאמר בלשון ציווי).
ומה שאמרו שעובר בעשה, היינו דווקא אם היה בבהכ"נ כשקראו כהנים, או אם אמרו לו לעלות (כלומר, גם אם אמרו לו לעלות בלשון אחר ולא דווקא כשקראו 'כהנים', ומ"מ מיירי שהוא בבית כנסת, אך אם נמצא מחוץ לבית כנסת וקראו לו לעלות אינו עובר בעשה) **או** אם אמרו לו ל**יטול ידיו** דכתיב 'אמור להם' ותרגמו 'כד ימרון להון', ולמדו מזה שאין עובר בעשה אלא אם אמרו לו לעלות לברך, וכל האופנים הנ"ל בכלל אמירה.

אם לא עקר רגליו בירצה', שאז אסור לו לעלות לדוכן (עי' בסע' ח'), יזהר לצאת מבית הכנסת לפני שיקראו לכהנים. [מ"ב סק"ט; כה"ח, יח]

סעיף ג: אם עלה פעם אחת ביום שוב אינו עובר בעשה אפילו אמרו לו עלה

אם עלה פעם אחת ביום זה, שוב אינו עובר, אפי' אמרו לו: עלה ומ"מ אם רוצה לעלות שוב רשאי ואף יברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרון וכו'.

סעיף ד: כהן שלא רוצה לעלות לדוכן

כשכהנים אינם רוצים לעלות לדוכן אינם צריכים לשהות חוץ מבית הכנסת אלא בשעה שקורא החזן: 'כהנים', אבל כדי שלא יאמרו שהם פגומים נהגו שלא ליכנס לבית הכנסת עד שיגמרו ברכת כהנים. ודדוקא כשלא עולה מחמת חולי וכד', אבל אם רוצה לפטור עצמו מהמצווה בחינם, כתב בבה"ל שבכל אופן עובר על 'זיראת מאלקיד'. עפ"י קידושין (לג.).

סעיף ה: לא יעלו הכהנים לדוכן במנעלים

לא יעלו הכהנים לדוכן במנעלים, אבל בבתי שוקים שרי. ויש מחמירין אם הם של עור וכן דעת הב"י להחמיר כיוון שדומה לנעליים. (אגודה פי' הקורא את המגילה), (ונהגו להקל בקצת מקומות). וראוי שלא לעלות לברכת כהנים יחף לגמרי, שאין רגילות לעמוד כך לפני גדולים, אלא יעלה עם גרביים (מ"ב ס"ק י"ח; ילקו"י), ומשמע שבמקום שרגילים לעמוד כך בפני גדולים אין מניעה (עי' בס"י צ"א, סע' ה').

סעיף ו: אף על פי שנטלו הכהנים ידיהם שחרית חוזרים ונוטלים ידיהם עד הפרק

אף על פי שנטלו הכהנים ידיהם שחרית, חוזרים ונוטלים ידיהם עד הפרק שהוא חבור היד והזרוע ומדברי הרמב"ם נראה שסומכים על נטילת שחרית. ובמקום צורך סומכים על זה, כגון שהש"צ כהן ואין שם כהן אחר (ילקו"י סע' כ"ח) או כשאין לו מים (מ"ב סק"כ). ומנהג בני תימן כדעת הרמב"ם, שסומכים על נטילת שחרית (כל שלא ידוע להם טומאה, שו"ע המקוצר, ח"א, סי' כ, סע' ג); והלוי יוצק מים על ידיהם, וקודם לכן יטול הלוי ידיו. ולא נהגו הלויים לטול ידיהם תחלה, רק סמכו על נטילתן שחרית ואם הסיח דעתו מנטילת שחרית טוב שיטול ידיו (מ"ב ס"ק כ"ג, ועי' בילקו"י, סע' כג בהערה). ובכה"ח (אות מב) כתב שראוי לכל הירא את דבר ה' לחוש לדברי הוזה"ק שהלוי צריך לטול ידיו קודם שיצוק על ידי הכהן (וכמו שכתב מרן השו"ע בסעיף זה).

האם מותר לכהן לעבור לפני המתפלל כדי לטול ידיו?

ילקו"י (סע' כח) - אם נזהר לשמור ידיו ולא נגע בנעליו, לא יעבור הכהן כנגד המתפלל כדי לטול ידיו, שבזה יש לסמוך על נטילת הבוקר וכדעת הרמב"ם.

פסק"ת (אות יט) על פי האשל אברהם בוטשאטש (סי' ק"ב) - יעבור כנגד המתפלל כדי לטול ידיו בסמוך לברכת כהנים, ומ"מ אם יודע מראש שיש שם אנשים שמאריכים בתפילה, ראוי שיטול ידיו בין ישתבח ליוצר כדי שלא יצטרך לעבור כנגד המתפלל.

כשאין לוי בבית הכנסת - יצוק על ידיו בכור מאם. (שהוא פטר רחם ויש בו קצת קדושה) (מ"ב ס"ק כ"ב); שו"ע הרב (סע' י); בא"ח (תצווה, אות ד). [ובכה"ח (אות מ) כתב שלא ראה מי שנוהג כן. ונראה שסומכים על פשט דברי הוזה"ק שמשמע שם שאם לא נוטל ע"י לוי, יטול הכהן לעצמו. [ועיין בילקו"י סע' כד].

אם אין שם גם בכור מאם, יצוק הכהן לעצמו ולא יצוק ע"י סתם ישראל שאין בו קדושה.

סעיף ז: כשנוטל ידיו לנשיאת כפים לא יחזור לברך

אם נטל הכהן ידיו שחרית וברך על נטילת ידיים, לא יחזור לברך כשנוטל ידיו לנשיאת כפים לדעת הרמב"ם אין צריך לטול כלל בכה"ג, וסב"ל (ב"י בבדק הבית). ואפילו אם נגע במקום מטונף, שחייב לטול ידיו לכו"ע, לא יברך דשמא לא נתקנה ברכה על נטילה זו. ולכן ראוי לכהן ירא שמים לשמור ידיו שלא יגע במקום המלוכלך, שלא יכנס בספק ברכה (מ"ב ס"ק כ"ד; כה"ח באות מו; בא"ח תצווה, ח).

סעיף ח: כשמתחיל ש"צ רצה כל כהן שבבית הכנסת נעקר ממקומו לעלות לדוכן

כשמתחיל ש"צ רצה, כל כהן שבכה"כ נעקר ממקומו לעלות לדוכן, ואף אם לא יגיע שם עד שיסיים ש"צ רצה, שפיר דמי אבל אם לא עקר רגליו ברצה, שוב לא יעלה והעיקר שיעקור רגליו קודם שסיים ש"צ רצה, ואף אם לא יגיע לדוכן קודם שסיים רצה שפיר דמי (ולא כמו שמשמע מראשית דברי השו"ע), אלא שלכתחילה יעקור בתחילת רצה (מ"ב). [ובילקו"י (סע' מו) כתב שאפילו אם סיים ש"צ רצה, כל זמן שלא התחיל מודים מהני עקירת רגליו ויוכל לעלות. ולמשנ"ב צריך שעקירה זו תהיה לכיוון הדוכן ולא סגי בעקירה החוצה לצורך הנטילה. פסק"ת כט.

יש אומרים שעיקר העקירה היא אחר שנטל ידיו, שאז ראוי לעלות לדוכן. ולכן לכתחילה יטלו ידיהם קודם רצה וב'רצה יעקרו רגליהם ללכת לדוכן, ובדיעבד אין לחוש לזה (מ"ב ס"ק כ"ז).

סעיף ט: כשעוקרים כהנים רגליהם לעלות לדוכן אומרים יהי רצון וכו'

כשעוקרים (רש"י ותוספות ור"ן כתבו דלא יאמר אותו עד עמדו לפני התיבה וכן המנהג (מ"ב), וכ"כ הב"י) כהנים רגליהם לעלות לדוכן, אומרים: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל ברכה שלמה, ולא יהא בה מכשול ועון מעתה ועד עולם [כה"ח (אות נח) והבא"ח (תצווה, יב) כתבו שקודם ליהי רצון יגידו לשם יחוד וכו']; ומאריכים בתפלה זו עד שיכלה אמן של הודאה מפי הצבור לאו דווקא, אלא יסיימו עם הש"צ כדי שיענו הצבור אמן על שתי הברכות יחד (ברכת מודים וברכה על המצווה של הכהנים, וגם כך יענו הכהנים אמן על ברכת מודים) (מ"ב ס"ק ל"א); כה"ח (אות נט); בא"ח (שם).

סעיף י: עומדים בדוכן כשפניהם כלפי ההיכל ואז אם הם שנים קורא להם ומחזירים פניהם כלפי העם

עומדים בדוכן פניהם כלפי ההיכל ואחוריהם כלפי העם, ואצבעותיהם כפופים לתוך כפיהם, עד שש"צ מסיים מודים ואז אם הם שנים קורא להם (הש"צ): 'כהנים' ולא חשיב לש"ץ הפסק בתפילה משום שהוא צורך תפילה. הגה: ולא יאמר אלהינו ואלהי וכו' כי לא נתקן נוסח זה אלא בזמן שאין הכהנים מברכים; וי"א שאומרים אותו בלחש עד מלת כהנים, ואז יאמרו בקול רם 'כהנים' (טור בשם ר"י ור"מ מרוטנבורג) וחוזר ואומר: עם קדושך כאמור, בלחש, (וכן נוהגין במדינות אלו). ומחזירים פניהם כלפי העם; ואם הוא אחד, אינו קורא לו דכתיב 'אמור להם', לשניים קורא ולאחד אינו קורא (גמרא), אלא הוא מעצמו מחזיר פניו.

אם יש כהן אחד גדול ואחד קטן - האם קוראים להם 'כהנים'?

המבי"ט (ח"א, סי' סד) - לא יקראו 'כהנים' לשני כהנים כשאחד מהם קטן, דמצוות קריאה לכהנים מן התורה היא דווקא לאלה המחוייבים במצווה מן התורה, ואין זה מכבוד הצבור שיקראו לקטן לברכם.

פר"ח - גם כשאחד קטן מצטרף לגדול יקראו 'כהנים', שקריאה זו היא לומר להם שיהפכו פניהם.

בא"ח (תצווה, יג), **ילקו"י** (סע' יח), **כה"ח** (אות סד) - לא יקרא החזן 'כהנים' כשיש כהן אחד גדול ואחד קטן, אלא רק כשיש לפחות שני כהנים גדולים.

מ"ב - נראה מדבריו להכריע שבמקום שנוהגים תמיד שהחזן אומר או"א, כיוון שאומרו מ"מ, אין חשש שמירת 'כהנים' תהיה הפסק, ולכן במילת 'כהנים' יגביה הש"צ קולו, לחוש לדעת הפר"ח שצריך לקרוא גם בכה"ג. אמנם, במקום שאין נוהגים לומר או"א כשיש כהנים שמברכים (וכמו שנהוג היום ברוב המקומות בארץ הקודש), לא יקרא החזן לכהנים, משום חשש הפסק (לדעת המבי"ט הנ"ל).

העולה מדבריו, שבמקום שנוהגים שאחד מהקהל קורא ולא החזן - יקרא 'כהנים' גם כשאחד קטן ואחד גדול, מאחר ואחד מהקהל קורא ולא החזן, אין בזה שום חשש הפסק. (וכ"כ בספר "שיח הלכה" על המ"ב כאן בשם הגר"ח קנייבסקי שכך יש לפרש דברי המ"ב).

יש להעיר שכדברי המ"ב הנ"ל, כתב **בכה"ח** (שם), שבמקומות שנוהגים שהחזן אומר או"א, יאמר החזן מילת 'כהנים' בקול, כיוון שאין חשש הפסק. **ומזה יש ללמוד**, שלדבריהם אף במקום שאין נוהגים כן, ראוי שיקרא **אחד מהצבור** לכהנים, כשיש כהן אחד גדול ואחד קטן. דבאופן זה יקיימו דברי הפר"ח שמצריך לקרוא לכהנים גם בכה"ג, ומאידך, להפסק אין לחוש דחשש הפסק שייך רק בחזן. (ועוד יש הסוברים שבלי קריאת 'כהנים' לא יוצאים יד"ח מהתורה. פסת"ש הערה 37) [ועי' בילקו"י (שם בהערה, ובהערה לח), ובשו"ת נצח יוסף (ח"א, סי' ה)].

סעיף יא: כשמחזירין פניהם כלפי העם מברכין

כשמחזירין פניהם כלפי העם, מברכין: אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל **באהבה**. ואין נוהגים כן, אלא מתחילים לברך כשפניהם להיכל, ולמנהג האשכנזים מחזירים פניהם לקהל בתיבת 'צונו'. ומנהג הספרדים להחזיר פניהם לקהל בתיבת 'באהבה'.

סעיף יב: מגביהים ידיהם כנגד כתפותיהם ומגביהים יד ימנית קצת למעלה מהשמאלית

מגביהים ידיהם כנגד כתפותיהם וע"פ המקובלים יש להגביה הידיים כנגד הראש, ובאול"צ (חלק ב' פרק ח' תשובה ב) כתב שזו גם כוונת השו"ע. ומגביהים יד ימנית קצת למעלה מהשמאלית, ופושטים ידיהם וחולקים אצבעותיהם ומכוונים לעשות ה' אוירים ה' חרכים בין אצבעותיו - רמז לפסוק 'מצייץ בין חרכים' שממנו למדו דין זה: **בין ב' אצבעות לב' אצבעות אויר אחד; ובין אצבע לגודל; ובין גודל לגודל**. ופורשים כפיהם, כדי שיהא תוך כפיהם כנגד הארץ ואחורי ידיהם כנגד השמים. וע"פ המקובלים פושטים האצבעות כלפי מעלה כמשני צידי הראש ואין מצמידים אצבעות זל"ז. כה"ח ע"ח-פ.

הגבחה הידיים היא לעיכובא, לכן כהן שאינו יכול להגביה ידיו לא ישא כפיו. [מ"ב (ס"ק נ"ב), כה"ח (אות ז), ילקו"י (סע' ג)]

סעיף יג: הש"צ מקרא את הכהנים מלה במלה והם עונים אחריו על כל מלה

מתחילין הכהנים לומר: יברכך כיוון שבמלה הראשונה אין חשש שיטעו הכהנים, לכן אין צורך להקריא להם אלא מהמלה השניה. הגה: וי"א שגם מלת יברכך יקרא אותו ש"צ תחלה (טור ור"ן פ' הקורא והגהות מיימוני) (וכן נוהגים בכל מדינות אלו וכן נוהגים ברוב קהילות הספרדים, דלא כהשו"ע. ראה בא"ח שנה ראשונה תצוה א. ומנהג מצרים והרבה מהתימנים כדברי השו"ע, שאין מקריאים מלת 'יברכך'),
ואח"כ מקרא אותם ש"צ מלה במלה וצריך הש"צ לקרוא מתוך הסידור ולא בעל פה, והם עונים אחריו על כל מלה עד שיסיימו פסוק ראשון, ואז עונים הצבור: אמן; וכן אחר פסוק ב'; וכן אחר פסוק ג'.

סעיף יד: אין מברכין אלא בלשון הקודש ובעמידה ובנשיאת כפים ובקול רם

אין מברכין אלא בלשון הקודש; ובעמידה (ר"ל שהכהנים צריכים לעמוד. והמנהג שגם הקהל עומדים); ובנשיאת כפים; ובקול רם (ר"ל, שלא יברכו בלחש. ואם לא ישמעוהו אם לא יקרא ממש בקול יגביה קולו. והכל לפי העניין). וכל זה הוא מן התורה, ומעכב אפילו בדיעבד.

כהן שלא יכול לעמוד אלא על ידי סמיכה (שאינה נחשבת עמידה):

למדו חכמים (סוטה לה). מפסוקים שהכהנים צריכים לברך בעמידה. ודין זה הוא מן התורה (כנוזר לעיל) ומעכב אף בדיעבד. לכן כהן שלא יכול לעמוד - לא ישא כפיו. וא"כ, יש לו לצאת קודם רצה מבית הכנסת. (מ"ב סק"נ; כה"ח אות צ).
עוד כתב בכה"ח (שם), שיוכל לישא כפיו ביחד עם כהנים אחרים בלא ברכת 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן', אלא ישמע הברכה מהם ויענה אמן ויתכוון לצאת ידי חובה.

סעיף טו: ואחר כך מתחיל הש"צ שים שלום ואז הכהנים מחזירים פניהם להיכל

ואח"כ מתחיל ש"צ: שים שלום, ואז כהנים מחזירים פניהם להיכל, ואומרים: רבוץ העולמים, עשינו מה שגזרת עלינו (לברך את ישראל). עשה אתה מה שהבטחתנו (להסכים ולקיים הברכה), השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל. (דברים כו, טו).
הגה: ויאריכו בתפלה זו עד שיסיים ש"צ שים שלום ושיענו הצבור אמן על שניהם, ואם אינם יכולים להאריך כ"כ, יאמרו: אדיר במרום וכו', כדלקמן סי' ק"ל, (רש"י פ' אלו נאמרין והגהות מיימוני).

סעיף טז: אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם עד שיתחיל ש"צ שים שלום

אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם עד שיתחיל ש"צ שים שלום; ואינם רשאים לכוף אצבעותיהם עד שיחזרו פניהם;
ועומדים שם ואינם רשאים לעקור משם עד שיסיים ש"צ שים שלום;
ויש מי שאומר שצריכין להמתין עד שיסיימו רוב הצבור לענות אמן אחר ברכת שים שלום (וכן המנהג) ומאחר והמנהג לומר לכהנים 'יישר כח' בירידתם מהדוכן, נכון שלא ירדו הכהנים מהדוכן עד אחר סיום הקדיש, כדי שלא יתבטלו מלענות על הקדיש [מ"ב].

סעיף יז: כשמחזירין פניהם בין בתחלה בין בסוף לא יחזירו אלא דרך ימין

כשמחזירין פניהם, בין בתחלה בין בסוף, לא יחזירו אלא דרך ימין דאמרינן 'כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין'.
הגה: כשיורדין מן הדוכן לא יגעו במנעליהם המטונפים ר"ל, דסתם מנעלים מטונפים הם ולכן לא יגעו במנעליהם כלל; ואם נוגעים יטלו ידיהם לתפלה שיתפללו אחר כך (אגודה פ' היה קורא).

סעיף יט: אם ש"צ רשאי לענות אמן אחר ברכה של כהנים.

אין ש"צ רשאי לענות אמן אחר ברכה של כהנים שמא תתבלבל דעתו ויטעה.

היום שמתפללים עם סידור (וכמש"כ לעיל בסעיף י"ג שצריך הש"צ להקריא לכהן מתוך הסידור) - האם רשאי הש"צ לענות אמן?

מ"ב (ס"ק ע"א) - ש"צ שמתפלל מתוך הסידור, רשאי לענות אמן על ברכות שהכהנים מברכים את העם, כיוון שאין חשש שתתבלבל דעתו שהרי קורא מתוך הסידור.

כה"ח (אות קיב), בא"ח (תצווה, טו), אור לציון (ח"ב, פ"ח, יא), ילקו"י (סע' צ') - אין הש"צ רשאי לענות אמן על ברכת הכהנים, אע"פ שמקריא מתוך הסידור. (ואם אָהר מקריא לכהנים ולא הש"צ, רשאי הש"צ לענות אמן [אור לציון וילקו"י הנ"ל])

ולעניין ברכת 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן':

מ"ב (שם ובשעה"צ ס"ק ס"ב) - יש להחמיר שלא לענות משום הפסק. [וכן מנהג הספרדים שאין הש"צ עונה אמן אף על ברכה זו (וכמו שכתוב בפוסקים הנ"ל)]

שו"ע הרב (סע' לא), ט"ז (ס"ק י"ד), פרי"ח - רשאי הש"צ לענות אמן אף על ברכת 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן', כשמתפלל מן הסידור, כי אין חשש שתתבלבל דעתו ואף להפסק אין לחוש בזה.

סעיף כ: אם ש"צ כהן אם יש שם כהנים אחרים לא ישא את כפיו

אם ש"צ כהן, אם יש שם כהנים אחרים, לא ישא את כפיו אפילו אם מובטח שלא תתבלבל דעתו מכך. ויש חולקים (ראה לקמן); (ולא יאמרו לו לעלות או ליטול ידיו, אבל אם אמרו לו צריך לעלות, דהוא עובר בעשה אם אינו עולה) (מרדכי פרק הקורא עומד והגהות מיימוני פרק ט"ו דתפלה ואגור).

ואפי' אין שם כהן אלא הוא, לא ישא את כפיו אא"כ מובטח לו שיחזור לתפלתו בלא טירוף דעת, שאם הוא מובטח בכך כיון שאין שם כהן אלא הוא, ישא את כפיו כדי שלא תתבטל נשיאות כפיים. וכיצד יעשה, יעקור רגליו מעט בעבודה; ויאמר עד ולך נאה להודות; ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים כדי שיהיו כל העם לפניו (ע"י בסע' כ"ד) ויעמוד פנים נגד פנים כד"ן. ואם הצבור לפניו, כגון שהתיבה שעומד עליה הש"צ סמוכה להיכל, יברך במקומו וא"צ לעלות לדוכן (ילקו"י סע' יב; בא"ח תצווה יח); ויקרא לו אָהר שאינו כהן; ומסיים החזן אחר שחזר למקומו (ע"י כה"ח אות קכד): שים שלום.

ואם המקרא כוון לתפלת ש"צ מתחלה ועד סוף, עדיף טפי שיסיים המקרא שים שלום האחרונים חלקו על דין זה ופסקו הלכה למעשה ששליח הצבור יאמר את ברכת שים שלום [ע"י כה"ח אות קכה].

דע שהפרי"ח חולק על דין השו"ע ולדעתו אף אם יש כהנים אחרים ראשי לישא כפיו, אם מובטח לו שחזור לתפלתו בלא טירוף הדעת (וכגון שמתפלל מתוך הסידור). ויש מהאשכנזים שנוהגים כדברי הפרי"ח.

ויש עוד מנהג אצל חלק מהאשכנזים, שדווקא כשיש שני כהנים לפחות מלבד הש"צ אינו נושא כפיו, אך אם יש רק כהן אחד מלבדו - מברך הש"צ הכהן יחד עם הכהן השני (עיי' בפסק"ת אות נא) [ומנהג הספרדים כפסק השו"ע].

סעיף כב: משתדלין שיהא המקרא ישראל

משתדלין שיהא המקרא ישראל או לוי, דכתיב 'אמור להם' - מכלל שהמקרא אינו כמותם, וכשהחזן כהן יעמוד ישראל אצלו ויקרא: כהנים, ויקרא אותם, והחזן עומד ושותק ואם אין אחר שיכול להקריא לכהנים יקריא הכהן הש"צ, דאין זה לימוד גמור. מכאן נראה שלכתחילה יש להשתדל שלא יהיה הש"צ כהן, במקום שנוהגים שהש"צ מקריא לכהנים. (וכ"כ המ"ב ס"ק פ"ה; כה"ח אות קלא; בא"ח שם) וע"י בילקו"י סע' נח, שמותר לכהן אבל להיות חזן.

סעיף כג: בשעה שהכהנים מברכים העם לא יביטו ולא יסיחו דעתם

בשעה שהכהנים מברכים העם, לא יביטו ולא יסיחו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפילה שהרי מתפללים שה' יברך את ישראל; והעם יכוונו לברכה ואין ללמוד תורה בזמן הברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים, ולא יסתכלו בהם כדי שלא יסיחו דעתם מהברכה, ויהיו כמו שעומדים בתפילה (בא"ח, שם, יט).
הגה: וגם הכהנים לא יסתכלו בידיהם (משום הסח דעת); על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית; ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם (בי"י).

מי שעומד בתפילת הלחש בזמן חזרת הש"צ, והגיע יחד עם הש"צ ל'מודים' - ימתין אחר מודים לשמוע ברכת כהנים ויענה אמן על ברכת הכהנים (ולהבנת הפסק"ת בדעת המ"ב הנ"ל בסע' יט, לא יענה אמן על ברכת 'אשר קדשנו בקדושתו'. והצי"א לא הבין כך במ"ב).

ואם הוא נמצא במקום אחר בתפילה - רשאי להפסיק בין ברכה לברכה לשמוע את הברכה. ואם יטרד על ידי זה, לא יפסיק כלל אלא ימשיך בתפילתו. (עי' פסק"ת (אות ג); יבי"א (ח"ה, סי' יב))

האם יש חיוב על ישראל להתברך בברכת כהנים?

שו"ת אגרות משה (ח"ה, אורח חיים, סימן כ) - וודאי שיש חיוב על כל אחד מישראל לשמוע ברכת כהנים, ולבוא כשהוא בעיר לביהכ"נ שיש שם כהנים, לשמוע הברכה. וזו הסיבה שאין הנעדרים בכלל הברכה אלא אם היו אנוסים.

שו"ת יביע אומר (ח"ו, אבן העזר, סימן ח) - אין חיוב על ישראל להתברך אלא רק על הכהנים לברך.

דינים היוצאים לפי מאן דאמר שיש על האדם חיוב להתברך על ידי הכהנים:

- אסור לו לצאת מביהכ"נ לפני ברכת כהנים אם לא שמע ברכת כהנים באותו יום.
- צריך להתכוון שמקיים מצוות עשה.
- צריך ללכת להתפלל במקום שיש בו ברכת כהנים.
- לא לענות ברוך הוא וברוך שמו - משום הפסק במצווה. [וכ"פ הגרשו"א בהליכות שלמה, הלכות תפילה, פ"י, הערה 9]

סעיף כד: עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה

עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה, אבל מלפניהם ובצדיהם ואפילו בצדיהם ממש, שעומדים בשורה אחת עם הכהנים, אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת והעומדים בצדי הכהנים, יטו פניהם כנגד הכהנים (ביאור הלכה); ולאחריהם נמי, אם הם אנוסים, כגון עם שבשדות, שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים לבא, הם בכלל הברכה.

סעיף לד: קטן שלא הביא שתי שערות אינו נושא את כפיו בפני עצמו כלל

קטן שלא הביא שתי שערות, אינו נושא את כפיו בפני עצמו כלל ומגיל י"ג עולה אע"פ שאין ידוע שהביא שתי שערות; אבל עם כהנים שהם גדולים, נושא ללמוד ולהתחנך.
ומי שהביא שתי שערות, נושא את כפיו, אפילו בפני עצמו, ומיהו דוקא באקראי בעלמא ולא בקביעות עד שיתמלא זקנו אך אם הוא הכהן היחיד במקום זה, יכול לשאת כפיו בקבע (בה"ל), שאז יכול לישא כפיו אפילו יחידי בקבע. וכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות זקנו (גיל כ'). אף על פי שלא נתמלא, קרינן ביה נתמלא זקנו (וע"ל סי' נ"ג סעיף ח' שכתב שם שאם הגיע לגיל י"ח שא"צ שיתמלא זקנו לגמרי).

במקום שרוב ככל ציבור המתפללים הם נערים שלא נתמלא זקנם, כגון בישיבות של צעירים - יכולים הכהנים שבהם לעלות לדוכן בקביעות, שבוה אין משום כבוד הציבור. [פסק"ת, אות עב]

סעיף לט: אף על פי שאינו מדקדק במצות וכל העם מרננים אחריו נושא את כפיו

לא היו בו מהדברים המונעים נשיאת כפים, אף על פי שאינו מדקדק במצות וכל העם מרננים אחריו, נושא את כפיו (שאינו שאר עבירות מונעין נשיאת כפים משום שמחוייב במצות נשיאת כפים ואין אומרים לרשע הוסף רשע והמנע מן המצוות נרמב"ם, הל' תפילה, פט"ו, הלכה ו').

סעיף מ: כהן שנשא גרושה לא ישא כפיו ואין נוהגין בו קדושה

כהן שנשא גרושה, לא ישא כפיו ואין נוהגין בו קדושה אפילו לקרות בתורה ראשון; ואפילו גירשה או מתה, פסול עד שידור הנאה על דעת רבים דבאופן זה אינו יכול להישאל אצל חכם על נדרו ורק בכה"ג סומכים על נדרו, מהנשים שהוא אסור בהם. בזה התמירו יותר משאר עברות, כי נצטווה בזה משום קדושת כהונתו וחילולו, לכן פסול מדרבנן לכל דבר כהונה.

סעיף מה: תיבות שהכהנים הופכים בהם לדרום ולצפון

אלו תיבות שהכהנים הופכים בהם לדרום ולצפון: יברכך; וישמרך; אליך; ויחנך; אליך; לך; שלום. הגה: ונוהגין שמאריכין בניגון אלו תיבות, כי כל אחת מהן היא סוף ברכה בפני עצמה, ואומרים רבון, כמו שמפורש בס"י ק"ל, ובשעה שמאריכין בניגון התיבות שבסוף הפסוקים דהיינו: וישמרך; ויחנך; שלום. והמקרא לא יאמר רבון וכו' (תשובת מהרי"ל סי' קמ"ח). אסור להשתמש בכהן, אפי' בזמן הזה, דהוי כמועל בהקדש אם לא מחל על כך (מרדכי בהגהות דגיטין).